



# 11.

## ROLA POEZJI W ŻYCIU CZŁOWIEKA



### I. PROSPEKT WARTOŚCI

Poezji nie można jednoznacznie zdefiniować. Jest dziedziną sztuki, która dostarcza człowiekowi różnorodnych odczuć i interpretacji. Wzrusza, zachwyca, uspokaja i objawia prawdę o Bogu, człowieku i świecie. Uczy refleksyjnego przeżycia, przez co pełni kluczową rolę w życiu młodych osób. Obcując z nią, można pogłębić swoją wrażliwość i rozumienie rzeczywistości.

#### 1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowy

#### 1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Rozwój wyobraźni i wrażliwości

#### 1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Uwrażliwienie na piękno poezji

#### 1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Poezja uczy człowieka wyrażania różnorodnych uczuć i myśli.
- Sztuka poetycka pomaga człowiekowi w zrozumieniu otaczającego go świata.
- Czytanie poezji świadczy o dużej wrażliwości.

#### 1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

##### → NORMY

- Poezja rozwija wyobraźnię, uczucia i zdolność empatii.
- Człowiek, poznając poezję, pogłębia swoją wiedzę o życiu.
- Należy starać się akcentować wartość słowa poetyckiego.
- Człowiek czyta poezję po to, aby szukać wiedzy o samym sobie.

##### → ZASADY

- Staram się adekwatnie postrzegać świat i wyrażać swoje uczucia lub myśli.
- Samodzielnie analizuję i interpretuję wiersze.
- Uczestniczę w dodatkowych zajęciach szkolnych, podczas których rozmawiamy o przeczytanych wierszach, sylwetkach znanych poetów.

#### 1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

##### → NORMY

- Każdy człowiek ma prawo do własnego odczytania poezji w kontekście osobistych doświadczeń.
- Poezja to twórczość, która kryje w sobie określony sens i emocje.
- Sztuka poetycka uczy wartości takich jak piękno i wrażliwość.
- Recytowanie poezji wspomaga rozwój emocjonalny, społeczny i wrażliwość estetyczną młodego człowieka.

##### → ZASADY

- Zachęcam dziecko do czytania.
- Zachęcam dziecko do obcowania z poezją.
- Staram się rozwijać w dziecku zamiłowanie czytelnicze poprzez uczestnictwo w lekcjach bibliotecznych lub spotkaniach propagujących czytelnictwo.

#### 1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

##### → NORMY

- Forma poetycka jako sposób komunikacji, wyrażania myśli.
- Poezja daje szansę na zrozumienie drugiego człowieka.
- Warto wyrażać swoje myśli i uczucia za pomocą sztuki poetyckiej.

→ ZASADY

- Organizuje uczniom spotkania z poetami oraz lekcje pisania własnych wierszy.
- Zachęcam uczniów do poznawania języka poprzez czytanie ciekawych tekstów literackich, poezji i do jej odbioru ze zrozumieniem.



### 1.8. SPOSÓB REALIZACJI

W ramach Dnia Poezji szkoła organizuje dla uczniów warsztaty literackie online, których celem będzie omówienie zagadnień z dziedziny literatury oraz samodzielne konstruowanie krótkich form literackich. Najlepsze fragmenty tekstów zostaną zaprezentowane na forum klasowym.

Na zakończenie spotkania nauczyciel inicjuje dyskusję z uczniami. Do czego potrzebna jest poezja? Po co ludzie czytają poezję? Jaką rolę w rozumieniu poezji gra wyobraźnia? Warsztat ma stanowić próbę wykształcenia wrażliwości na słowo poetyckie, a także zachęcenia wychowanków do czytania wartościowych utworów.

### 1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Im lepiej człowiek poznaje poezję, tym bardziej rozumie otaczający go świat. Poezja sprawia, że czytelnik odczuwa emocje: próbuje zrozumieć, co chce przekazać mu autor oraz zostaje zachęcony do odkrywania własnych przemyśleń związanych z czytanyym tekstem poetyckim. Pod wpływem poezji młody

człowiek rozwija swoją wrażliwość i dojrzałość emocjonalną. Czytając utwory poetyckie, wyostrowa swoją refleksyjność i myślenie abstrakcyjne. W dialogu z drugim człowiekiem łatwiej jest mu odszukać to, co niewypowiedziane.

### 1.10. ZAGROŻENIA

W dzisiejszych czasach książki tracą na znaczeniu, zastępuje je przekaz elektroniczny. Młodzież szuka interesujących zagadnień głównie w Internecie czy w telewizji. Obecnie samodzielne czytanie poezji, udział w rozmowach z kolegami lub bliskimi na jej temat są rzadkością. Trudno jest liczyć na rozwój poezji, gdy świat jest zdominowany przez komputery, telefony komórkowe, telewizję, elektronikę i inne wynalazki. Młodzi ludzie oglądają głównie przekaz obrazkowy w Internecie, zamiast sięgnąć po ciekawy wiersz czy interesującą powieść. Korzystając ze środków masowego przekazu, nie mają szansy na pobudzenie swojej wyobraźni. Nie wiedzą czym jest piękno, wrażliwość, a tym jest właśnie poezja, która przenosi człowieka w świat wartości i piękna języka.

## II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM



### ARS POETICA?

*Zawsze tęskniłem do formy bardziej pojemnej,  
która nie byłaby zanadto poezją ani zanadto prozą  
i pozwoliłaby się porozumieć, nie narażając nikogo,  
autora ni czytelnika, na męki wyższego rzędu.*

*W samej istocie poezji jest coś nieprzystojnego:  
powstaje z nas rzecz, o której nie wiedzieliśmy, że w nas jest,  
więc mrugamy oczami, jakby wyskoczył z nas tygrys  
i stał w świetle, ogonem bijąc się po bokach.*

*Dlatego słusznie się mówi, że dyktuje poezję dajmoniom,  
choć przesadza się utrzymując, że jest na pewno aniołem.  
Trudno pojąć, skąd się bierze ta дума poetów,  
jeżeli wstyd im nieraz, że widać ich słabość.*

*Jaki rozumny człowiek zechce być państwem demonów,  
które rządzą się w nim jak u siebie, przemawiają mnóstwem języków,  
a jakby nie dosyć im było skraść jego usta i rękę,  
próbują dla swojej wygody zmienić jego los?*

*Ponieważ co chorobliwe jest dzisiaj cenione,  
ktoś może myśleć, że tylko żartuję  
albo, że wynalazłem jeszcze jeden sposób,  
żeby wychwalać Sztukę z pomocą ironii.*

*Był czas, kiedy czytano tylko mądre książki  
pomagające znosić ból oraz nieszczęście.  
To jednak nie to samo, co zaglądać w tysiąc  
dzieł pochodzących prosto z psychiatrycznej kliniki.*

*A przecie świat jest inny, niż nam się wydaje,  
i my jesteśmy inni niż w naszym bredzeniu.  
Ludzie więc zachowują milczącą uczciwość,  
tak zyskując szacunek krewnych i sąsiadów.*

*Ten pożytek z poezji, że nam przypomina  
jak trudno jest pozostać tą samą osobą,  
bo dom nasz jest otwarty, we drzwiach nie ma klucza,  
a niewidzialni goście wchodzą i wychodzą.*

*Co tutaj opowiadam, poezją, zgoda, nie jest.  
Bo wiersze wolno pisać rzadko i niechętnie,  
pod nieznośnym przymusem i tylko z nadzieją,  
że dobre, nie złe duchy, mają w nas instrument.*

↑ Cz. Miłosz, *Ars Poetica?*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 602-603.

## KOMENTARZ

Utwór *Ars Poetica?* ukazuje poezję jako istotną wartość pomagającą stale zmieniać i kształtować osobowość człowieka. Poeta dostrzega piękno i dobro, wynikające z poezji. Opowiada o roli, jaką pełni ona we współczesnych czasach. Bardzo ważny jest dla autora czytelny przekaz, komunikowanie się z czytelnikiem oraz dobro, które wpływają na poezję.

Tytuł wiersza jest nawiązaniem do tradycji tworzenia poezji *artes poeticae* (z łac. sztuka poetycka) oraz do listu Horacego, w którym omawia budowę dzieła literackiego – jak dzieło powinno wyglądać i co zawierać. Autor wiersza zwraca uwagę na natchnienie do pisania, które jego zdaniem powinno wpływać z serca. To wewnętrzny głos powinien podpowiadać pisarzowi to, co ma

zawrzeć w swoim dziele. Utwór jest przesłaniem dla młodego człowieka, jakie obowiązki związane z poezją powinien czynić dla społeczeństwa.



### III. NAUCZANIE



#### 3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Nad istotą poezji wiele rozważań prowadził Arystoteles. Zastanawiał się, co faktycznie dzieje się z człowiekiem, który ogląda widowisko ukazujące tekst poetycki. Za główny cel poezji wskazywał uczucia drugiego człowieka oraz to, że każde dzieło wywołuje u widzów określone uczucia, a następnie doprowadza odbiorcę do oczyszczenia emocjonalnego – *katharsis*. Tego celu poezji myśliciel doszukiwał się właśnie w *katharsis*.

Ponadto, głosił pogląd, że poezja jest formą naśladownictwa (gr. *mimesis* – naśladowanie) – poezja naśladuje przyrodę i podobnie jak inne sztuki: malarstwo, taniec, stanowi pewną formę naśladownictwa. Teoria *mimesis* jest wizją człowieka opartą na rzeczywistości. Założeniem jest, że nie ma więc poezji, która nie naśladowałaby rzeczywistości<sup>1</sup>.

O sztuce i jej znaczeniu, jaką odgrywa w życiu człowieka, wypowiadał się polski historyk filozofii Władysław Tatarkiewicz. Odwołując się do różnych dziedzin sztuki, w tym do poezji, filozof definiował sztukę w następujący spo-

1 Por. Arystoteles, *Retoryka. Poetyka*, tłum. H. Podbielski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1988, s. 315.



sób: „Dzieło sztuki jest odtworzeniem rzeczy, bądź konstrukcją form, bądź wyrażaniem przeżyć, jednakże tylko takim odtworzeniem, taką konstrukcją, takim wyrazem, jakie są zdolne zachwycać, bądź wzruszać, bądź wstrząsać”<sup>2</sup>. Sztuka zdaje się być fenomenem, którego trudno ustalić jasne i ostre granice. Niemniej, choć jest materialna, odnosi się do rzeczy transparentnych. Wywodzi się ze świata i wraca do niego poprzez swoje dzieła, wytwory, aby ten świat doskonalić<sup>3</sup>.

### 3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

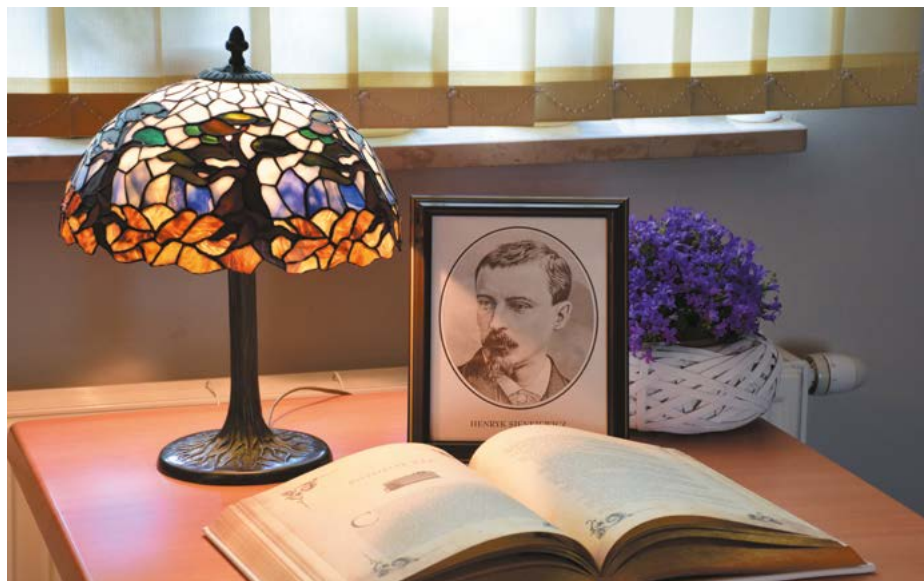
Działania dydaktyczne powinny polegać na czytaniu i pisaniu utworów poetyckich z wychowankami, aby mogli oni stale poszerzać swoją wiedzę i rozwijać wyobraźnię w tym zakresie. W młodych ludziach ważny jest rozwój wrażliwości i świeżości spojrzenia. Należy wzmacniać w nich poczucie, że na lekcjach poświęconych poezji można wyrażać własne zdanie, a także rozmawiać o codziennych doświadczeniach życiowych. Dzięki czytaniu literatury uczniowie uzupełniają swoją wiedzę z różnych dziedzin. Czytanie może poprawić jakość pisemnych wypowiedzi wychowanków i wzbogacić ich słownictwo. Warto, żeby wychowawca mógł na poszczególnych lekcjach dopasowywać utwory do zainteresowań uczniów, dzięki temu wzrośnie ich poczucie przyjemności z obcowania ze sztuką poetycką.

### 3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Poezja pełni ważną funkcję w życiu młodego człowieka. Czytanie jej już od najmłodszych lat jest niezwykle ważne. Nastolatek, czytając utwory poetyckie, rozwija swoją osobowość, wyobraźnię oraz uczy się właściwych postaw. Poezja pozwala rozumieć miejsce człowieka w rzeczywistości, jego relacje z innymi ludźmi. Czytanie i pisanie wierszy powoduje, że człowiekowi nasuwa się wiele myśli, wyobrażeń, uczy się abstrakcyjnego myślenia i rozumowania. Należy też dodać, że poezja wzbogaca język. To właśnie w niej można zobaczyć, jak ważne jest każde słowo, jakiego nabiera znaczenia i jak zostało użyte, by podkreślić wartość przekazywanej treści. Czytanie poezji uwrażliwia, przybliża do drugiego człowieka. Młody człowiek mający w sobie wrażliwość, lepiej uświadamia sobie, co jest dobre, a co złe.

2 W. Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 52.

3 Por. H. Kiereś, *Klasyczna teoria sztuki*, [online:] <http://ptta.pl/lsf/publikacje/klasyczne-teoria-sztuki.pdf> [dostęp: 4.03.2022].



## IV. NAUCZANIE RELIGIJNE



### 4.1. TEOLOG

Święty Jan od Krzyża, o którym mówi się, że jest największym świętym wśród poetów i największym poetą wśród świętych, był autorem utworów poetyckich, do których dodawał komentarze teologiczne. Święty Jan uważał, że poezja lepiej oddaje głębię i bogactwo jego doświadczeń mistycznych. W Biblii tajemnice Boże są wielokrotnie przedstawiane za pomocą języka poetyckiego i metaforycznego, który lepiej oddaje rzeczy trudne do wyrażenia.

Należy zaznaczyć, że od wieków najważniejszą i największą inspiracją twórczą dla pokoleń pisarzy była Biblia. Treści w niej zawarte pozostały niezmiennie te same i od stuleci powstają na jej podstawie inspirowane jej nauką dzieła literackie.

### 4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

„ Na progu trzeciego tysiąclecia życzę wam wszystkim, drodzy artyści, abyście doznawali takich twórczych natchnień ze szczególną siłą. Oby piękno, które będziecie przekazywać pokoleniom przyszłości, miało moc wzbudzania w nich zachwyty! W obliczu świętości życia i człowieka, w obliczu cudów wszechświata zachwyty jest jedyną adekwatną postawą.

↑ LA 16.



” W pojmowaniu świętego tekstu jako słowa Bożego w ludzkich słowach kluczowe znaczenie ma niewątpliwie pojęcie *natchnienia*. Również tutaj można zastosować analogię: podobnie jak Słowo Boże stało się ciałem za sprawą Ducha Świętego w łonie Dziewicy Maryi, również Pismo święte rodzi się z łona Kościoła za sprawą tegoż Ducha. Pismo święte jest „słowem Boga, dlatego że zostało spisane pod natchnieniem Ducha Bożego”. W ten sposób uznaje się w pełni rolę ludzkiego autora, który napisał natchniony tekst, i jednocześnie Boga samego jako prawdziwego Autora.

↑ VD 19.

” Jesteśmy świadkami Słowa i nasza obecność w społeczeństwie powinna odpowiadać temu bogactwu, które nie daje się zamknąć w jednym tylko wymiarze. Wymiar twórczy, dynamiczny, zbawczy Słowa będzie szerzony w świecie poprzez tworzenie wspólnoty, łączenie, uznanie, przyjęcie i wsparcie bliźniego. Wymiar, który ma ważny składnik uczucia, nie w powierzchownym znaczeniu, tylko w głębokim i wymagającym sensie przykazania miłości.

↑ Franciszek, *Słowo: objawiające i twórcze*, 28.03.2001, w: J.M. Bergoglio, *Kwiatki papieża Franciszka*, tłum. X. Bordas i in., Wydawnictwo M, Kraków 2013, s. 18.

### 4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Weź sobie zwój do pisania i napisz w nim wszystkie słowa, jakie powiedziałem do ciebie przeciw Izraelowi, przeciw Judzie i przeciw wszystkim narodom od dnia, kiedy zacząłem mówić do ciebie, od czasów Jozjasza aż do dziś.

↑ Jr 36,2.

### 4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” W celu zrozumienia *intencji autorów świętych* trzeba uwzględnić okoliczności ich czasu i kultury, „rodzaje literackie” używane w danej epoce, a także przyjęte w tamtym czasie sposoby myślenia, mówienia i opowiadania. Inaczej bowiem ujmuje się i wyraża prawdę w różnego rodzaju tekstach historycznych, prorockich, poetyckich czy w innych rodzajach wypowiedzi<sup>4</sup>.

↑ KKK 110.

4 Por. Sobór Watykański II, konst. *Dei verbum*, 12.



## V. LITERATURA

Arystoteles, *Retoryka. Poetyka*, tłum. H. Podbielski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1988.

Benedykt XVI, *Adhortacja Verbum domini. O Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*, Wydawnictwo M, Kraków 2010.

Franciszek, *Słowo: objawiające i twórcze*, 28.03.2001, w: J.M. Bergoglio, *Kwiatki papieża Franciszka*, tłum. X. Bordas i in., Wydawnictwo M, Kraków 2013, s. 18.

Jan Paweł II, *List do artystów*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3, *Listy*, red. P. Ptasznik, Wydawnictwo M, Kraków 2007, s. 490–501.

Jelonek T., *Biblia w kulturze świata*, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2007.

Kiereś H., *Klasyczna teoria sztuki*, [online:] <http://ptta.pl/lsf/publikacje/klasyczna-teoria-sztuki.pdf> [dostęp: 4.03.2022].

Krzysztofik M., *Od Biblii do literatury. Siedemnastowieczne dzieła literackie z ksiąg Starego Testamentu*, wyd. Collegium Columbinum, Kraków 2003.

Miłosz Cz., *Ars Poetica?*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 602–603.

Osińska I., *Rola poezji we współczesnym świecie*, „Poezja Dzisiaj” 1508–9398, nr 35/36 (2004), s. 256–259.

Tatarkiewicz W., *Dzieje sześciu pojęć*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

Trześniowski D., *W stronę człowieka. Biblia w literaturze polskiej (1863–1918)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005.